

- развития экономического и научно-технического потенциала, создания новых рабочих мест с безопасными и здоровыми условиями работы;

- содействия инвестиционной деятельности и развитию предпринимательства;

- охраны окружающей среды [6].

Для успешной реализации Программы должны быть: организован учет мнения населения через общественные слушания, средства массовой информации, опросные анкеты и т.д.; подготовлены кадры, в том числе с использованием существующей системы повышения квалификации; внедрены пилотные проекты реализации большинства положений Программы.

1. Конституция Украины. – К.: Пресса Украины, 1996.

2. О местном самоуправлении: Закон Украины // Законы Украины. Т.3. – К., 1996.

3. О приватизации государственного жилищного фонда: Закон Украины // Законы Украины. Т.3. – К., 1996.

4. Программа реформирования и развития жилищно-коммунального хозяйства на 2002-2005 годы и на период до 2010 года: Постановление Кабинета Министров Украины от 14.02.2002 г. №139.

5. О реализации Закона Украины «Об объединениях совладельцев многоквартирного дома»: Постановление Кабинета Министров Украины № 1521 от 11.11.2002 г.

6. Об утверждении Общегосударственной программы развития малых городов: Проект Закона Украины от 29.11.01 г. №2864.

7. Программа реформирования и развития ЖКХ г.Харькова на 2003-2010 годы. Решение Харьковского городского совета №145/03 от 24.06.2003 г.

Получено 09.10.2003

УДК 331.3

С.П.ДАНИЛЬЧЕНКО, І.А.ОСТРОВСЬКИЙ, кандидати екон. наук,
О.А.ШЕКШУЄВ

Харківська державна академія міського господарства

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Розглядаються інституціональні засади кризових явищ у житлово-комунальній сфері. Обґрунтовуються деякі способи реформування ЖКГ у контексті концепції сталого розвитку.

Однією з найбільш суперечливих в економіці нашої країни є ситуація в житлово-комунальному господарстві. Ця галузь має достатньо проблем як економічного, так і неекономічного характеру. Економічні причини існуючих проблем докладно розглянуті в науковій літературі й періодичних виданнях [1, 2, 5]. Технологічні, юридичні й політичні

аспекти є предметом постійних дискусій, насамперед під час передвиборчих кампаній і по гарячих слідах кризових ситуацій та аварій.

Сьогоднішній розвиток подій спонукає робити комплексні оцінки з позицій загальної економічної теорії. Крім того, спроби приєднатися до авторитетних міжнародних об'єднань зіштовхуються з необхідністю виконання попередніх умов, наприклад, так званих Копенгагенських критеріїв до вступу в ЄС. Тому, на нашу думку, є актуальним інституціональний підхід до визначення проблем і способів їх розв'язання. У сучасній літературі немає однозначних оцінок щодо шляхів поєднання різних аспектів аналізу питань ЖКГ. Проте поява нових суперечливих моментів збільшує ризики, що достатньо накопичені у вказаній сфері. Треба узагальнювати підходи й приходити до найбільш аргументованої позиції. Метою даної статті є спроба проаналізувати больові точки житлово-комунального комплексу з позицій інституціональної теорії.

Інституціональний підхід на всіх трьох поверхах економічного аналізу (мікро-, макро- і мегарівнях) передбачає відхід від традиційної пріоритетності “чистих” економічних питань: мінімізації витрат, максимізації прибутку, насамперед у короткостроковому періоді. На перший план виходять показники соціального розвитку, які сприяють підвищенню рівня і якості життя людей. Своєрідним гаслом є теза Нобелівського лауреата з економіки Г.Мюрдала: розвиток – це підвищення ступеня задоволення основних потреб усіх членів суспільства; загальне економічне зростання, яке не супроводжується поліпшенням становища більшості населення, не є істинним розвитком. Таким чином, криза хоча б однієї галузі життєзабезпечення людей підкреслює вихідні проблеми суспільства.

Зупинимося на макроекономічному аспекті реформування ЖКГ. На нашу думку, рівень розвитку нашої економіки й сучасний рівень життя не в змозі подолати збитковість сектора комунальних послуг населенню. Без держбюджетного субсидування неможливо покрити витрати, насамперед, енергопостачальних підприємств. Тому є утопічною ідея 100-відсоткової сплати населенням вартості комунальних послуг. Підвищення тарифів обумовить зростання зарплати, що, в свою чергу, спровокує інфляцію витрат (пропозиції).

Збільшення тарифів повинне спиратися на поліпшення якості послуг, що поки залишається мрією. Більше того, йдеться про просте надання будь-яких послуг. Наприклад, перебої з постачанням холодної води викликають своєрідний мультиплікаційний ефект погіршення ситуації у зв'язку з відсутністю гарячої води, гостротою санітарно-гігієнічних проблем, неможливістю пожежогасіння.

Відсутність і постійні перебої в наданні елементарних комунальних послуг є прикладом наявності бідності в нашому суспільстві. Концепція базових нестатків, за критеріями ООН, включає, крім іншого, обов'язковість водопостачання (доступу до питної води) і мешкання в будинках з водопроводом і каналізацією. Зрозуміло, йдеться про постійне функціонування зазначених систем.

Ще один суттєвий момент – відповідність існуючого рівня житлово-комунального обслуговування концепції сталого розвитку. Екологічні вимоги на рівні XXI ст. потребують сталого забезпечення прісною водою. Але централізоване водопостачання в Україні було і залишається на рівні 21%. Для порівняння: у країнах Балтії цей показник складає 80-90, Німеччині – 90, Європейській частині Росії – 45, Білорусі – 40%. Крім того, забезпечення водою в Україні на 80% здійснюється за рахунок поверхневих (забруднених) і на 20% – підземних (артезіанських) вод (у цивілізованому світі навпаки). 45% населення України вживає питну воду, що не відповідає навіть радянським стандартам якості 1982 р. і далека за вимогами до європейських [3]. Зрозуміло, що наближенню до сталого розвитку ніяк не відповідає факт масового захворювання на гепатит влітку 2003 р. у м.Суходольську Луганської області внаслідок руйнування систем водопроводу і водовідведення.

Принциповим внеском інституціональної теорії є розробка концепції людського капіталу. Зазначений чинник – це сукупність усіх виробничих якостей працівника. До головних форм “інвестицій в людину” відносять освіту, виховання, охорону здоров'я, а також інші складові витрат, що пов'язані з підготовкою людини до виробництва, зокрема, витрати на забезпечення житлово-комунального обслуговування. Практика багатьох країн підкреслює, що дії з поширення і нагромадження людського потенціалу визначають перспективи економічного зростання насамперед у країнах з порівняно низькими доходами громадян. За дослідженнями Світового банку, в країнах з перехідною економікою тільки 16% економічного зростання обумовлені фізичним капіталом, ще 20% – природними ресурсами, а інші 64% пов'язані з соціальним, зокрема, людським капіталом.

З радянських часів гідні житло і комунальне обслуговування приваблювали фахівців до конкретних місць роботи. Навпаки, комунальні негаразди відштовхували вітчизняних і тим більше іноземних працівників. Не є таємницею те, що недостатній рівень іноземних інвестицій навіть в території зі спеціальним режимом інвестування, включаючи м.Харків, суттєво залежить від проблем з належним проживанням гостей, для яких відсутність або постійні перебої в енергопостачанні мають ледве не вирішальне значення для негативної оцінки перспектив

співробітництва. Тому пріоритетність вкладень, зокрема, бюджетних, на забезпечення безперебійності надання гідних комунальних послуг не викликає сумніву.

Слід відзначити необхідність теоретичного пророблення участі Харкова в можливому прийнятті матчів першості Європи з футболу 2012 р. Досвід інших країн нагадує про бум у будівництві й побутовому та житлово-комунальному обслуговуванні під час підготовки до вказаних подій. Йдеться не тільки про спортивні об'єкти, а й про міську інфраструктуру в цілому. Тисячі туристів і журналістів з багатих європейських країн повинні перебувати в належних умовах, які вони забезпечать грошовими вкладеннями на користь господарів першості. Як правило, подібні турніри рентабельні, що підкріплюється не тільки грошовими надходженнями, а і наявністю об'єктів нерухомості високого класу. Крім того, підготовчі заходи можуть спиратися на кредити, спонсорські пожертвування, збори на розміщення реклами та інші засоби фінансування.

Взагалі тема соціально-економічних пріоритетів є дуже актуальною для нашої країни. За роки незалежності сталися значні структурні зрушення, але вони були переважно стихійними за відсутності єдиної стратегії структурної перебудови, належного фінансування, потрібної координації. Кількість пріоритетів зростала з формуванням нового Кабінету Міністрів України, появою нових чиновників загальнодержавного і місцевих рівнів. Проте йшлося про розв'язання тільки поточних питань. У підсумку міжгалузеві диспропорції, що існували з радянських часів, значною мірою посилювалися. Найбільш концентровано це виявилось в житлово-комунальному комплексі, який традиційно фінансувався за остаточним принципом. На нашу думку, не було стратегічно пророблено питання про поділ на самостійні суб'єкти підприємств енергопостачання, що набуло форму абсурдного, з точки зору споживачів, протистояння “Харківобленерго” і “Харківкомунпромвуду”. Не є таємницею, що такий поділ був підпорядкований інтересам “активістів” майбутньої приватизації найбільш привабливих об'єктів. Існуюча криза в галузі загострила питання не просто координації силами Державного комітету з питань ЖКГ, а відновлення прямого регулювання відносин відокремлених підприємств впритул до взаємозаліку боргів, їх реструктуризації й навіть списання.

Відсутність ефективної структурної політики підкреслила необхідність проведення деяких інституціональних перетворень на макрорівні, що повинне сприяти розвитку політичної демократії та інститутів громадянського суспільства. На мікрорівні зазначені перетворення спираються на розширення суб'єктів виробничої та соціальної інфра-

структури. Наприклад, перезріла проблема становлення розвинутої системи управлінського консультування. Це питання набуває гостроти при неефективній діяльності деяких кондомініумів. Елементарна відсутність знань і неможливість слідкувати за постійними змінами в нормативних документах додають до зростання платіжної заборгованості значні соціальні витрати. Тому актуалізується як розширення кількості суб'єктів консалтингу, так і створення єдиної інформаційної бази для асоціацій власників квартир під егідою міської ради.

Таким чином, інституціональний підхід до питань реформування ЖКГ підкреслює, по-перше, домінування довгострокових соціальних аспектів над короткостроковими економічними, по-друге, визначення справжнього пріоритету розвитку через демократизацію і поширення інформаційного супроводження всіх заходів. Одночасно додаткового аналізу потребує вплив мегаекономічних чинників, наприклад, перспективи участі України в СЕП і СОТ.

1.Бадилина Л.И., Куликовская Ж.С. Система тарифообразования в условиях перехода жилищно-коммунального хозяйства к рыночным отношениям // Жилищно-коммунальное хозяйство. – 2002. – №10. – С.38-42.

2.Ганущак Ю. Политическая арифметика местного бюджетирования // Зеркало недели. – 2003. – №39. – С.7.

3.Дробноход Н. Устойчивое экологически безопасное развитие: украинский контекст // Зеркало недели. – 2001. – №21. – С.15.

4.Нуреев Р. Теории развития: институциональные концепции становления рыночной экономики // Вопросы экономики. – 2000. – №6. – С. 126-145.

5.Шарипова Т.К. Экономико-правовые проблемы реформирования жилищной сферы // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Серия «Экономические науки». Вып.41. – К.: Техніка, 2002. – С.124-130.

Отримано 15.09.2003

УДК 322.871 : 339.03

В.Ф.БЕРВЕЦЬКИЙ

Управління житлово-комунального господарства

Івано-Франківської облдержадміністрації

В.П.НІКОЛАЄВ, д-р екон. наук

Корпорація „ОКО” (Об'єднані консультанти), м.Київ

ПРОЕКТНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ПРОГРАМОЮ РЕФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Обґрунтовується необхідність використання форм, методів і засобів управління проектами для визначення системи технічних, організаційних і фінансових заходів у складі стратегій розвитку підприємств галузі, розробки на цій основі місцевих та регіональних програм реформування. Пропонується супровід обласних, міських і районних програм реформування групами професійних менеджерів проектів.